

Кравченко С.О.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

Кучерявий В.М.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

АНАЛІЗ СУТНОСТІ ЦИВІЛІЗОВАНОГО ЛОБІЗМУ ЯК ФОРМИ ВЗАЄМОВІДНОСИН ВЛАДИ ТА СУСПІЛЬСТВА

У статті запропоновано визначення цивілізованого лобізму як особливої форми взаємовідносин влади і суспільства, що передбачає системний і цілеспрямований вплив приватних осіб та організованих суспільних груп, у тому числі за допомогою спеціально найнятих фахівців або організацій, на органи державної влади й органи місцевого самоврядування з метою прийняття (неприйняття) рішень цими органами в інтересах зазначених осіб або груп з використанням законних методів. Показано, що до основних характеристик цивілізованого лобізму як комплексної діяльності належать, зокрема, його суб'єкти, об'єкти, цілі, функції та методи.

Ключові слова: лобізм, цивілізований лобізм, взаємовідносини влади та суспільства, суб'єкти лобізму, об'єкти лобізму, цілі лобізму, функції лобізму, методи лобізму.

Постановка проблеми. Розвиток інститутів громадянського суспільства завжди повинен супроводжуватися включенням їх в процес вироблення та прийняття державно-управлінських рішень, що можливо, багато в чому, за умови функціонування інституту цивілізованого лобізму в державі. Однак в Україні на сьогоднішній день такий феномен не набув інституціоналізованого характеру, представляє суперечливу, складну, багатофункціональну систему, що асоціюється переважно з тіньовими формами взаємодії влади і бізнесу, тому в законопроекті «Про Антикорупційну стратегію на 2018–2020 роки» вказується на необхідність ухвалення законодавства щодо визначення правових засад лобіювання [17]. На сьогоднішній день відкритими залишаються питання не тільки інституціоналізації лобізму в Україні, механізмів його застосування, форм його функціонування, але й теоретичного обґрунтування лобістської діяльності у контексті функціонування органів державної влади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічній розробці проблематики лобізму присвячено низку праць вітчизняних та закордонних дослідників, серед яких доцільно відзначити Д. Базілевича, О. Бінецького, О. Войнич, М. Газізова, В. Гоцуляка, О. Гросфельд, А. Денисюка, О. Дягілева, О. Карпенка, О. Любімова, Р. Мацкевича, В. Нестеровича, О. Павроза, Є. Тихомирової, П. Толстих, А. Трофименка, В. Федоренка, Д. Чернохатнього та ін. Водночас у практичній площині серед науков-

ців в Україні тривають дискусії щодо того, хто є суб'єктом лобізму (групи інтересів чи групи тиску), об'єктом лобізму (лише Верховна Рада України чи також органи виконавчої влади, місцевого самоврядування та їх посадові особи), наскільки це явище вписується у правові та моральні норми життєдіяльності суспільства, чий інтереси відбиває лобістська діяльність (суспільні, замовника чи власні).

Постановка завдання. Мета статті – визначення поняття цивілізованого лобізму як форми взаємовідносин влади та суспільства у контексті функціонування органів державної влади, узагальнення його основних характеристик як комплексної діяльності, зокрема, суб'єктів, об'єктів, цілей, функцій та методів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термінологічна інтерпретація лобізму є досить різноманітною. У широкому сенсі під лобізмом розуміється діяльність громадян, суспільних груп, асоціацій, корпоративних груп, бізнес-структур, партій та інших організацій, які спрямовують свої дії на державні органи влади з метою просування власних інтересів. Характерні приклади трактування поняття лобізму наведені у табл. 1. Вони ґрунтуються на теоріях трансформаційних зрушень, формування громадянського суспільства, плюралістичній і корпоративістській моделях груп інтересів та їх легітиматії, теорії прийняття рішень тощо. Еволюція наукової думки вплинула на термінологію, окреслила визначення відповідних явищ.

Варіанти трактування поняття лобізму

Автор (джерело)	Визначення
Великий енциклопедичний юридичний словник	Лобізм – тиск на парламентаря шляхом особистого або письмового звернення чи в інший спосіб (організація масових петицій, потоку листів, публікацій) з боку яких-небудь груп або приватних осіб, мета якого – домогтись прийняття або відхилення законопроекту [2, с. 377].
Дягілев О.	Лобізм – сукупність норм, які вимагають правової легалізації, базуються на невід’ємному конституційному праві громадян на участь в управлінні державними справами і регулюють відносини на законодавчому рівні, що виникають у процесі захисту громадянами своїх інтересів або тих, що представляються ними, шляхом незаборонених законом методів впливу на органи державної влади й органи місцевого самоврядування» [6, с. 8].
Карпенко О.	Лобізм – широко визнаний засіб формального і неформального впливу груп інтересів на владні структури з метою прийняття необхідних їм рішень; цілеспрямований вплив політичних і соціальних сил на законодавчі, виконавчі і державні органи влади з метою задоволення своїх інтересів [7].
Любімов О.	Лобізм – сукупність норм, що регулюють взаємодію (участь) громадян, суспільних об’єднань, організацій, підприємств, що спеціалізуються на лобістській діяльності, інших суб’єктів правовідносин з органами державної влади для справлення впливу на прийняття необхідних лобістам рішень і для активного відстоювання своїх інтересів [9, с. 21].
Мунтян М.	Лобізм – форма законного впливу «груп тиску» на управлінські рішення державних органів з метою задоволення інтересів певних соціальних структур (організацій, асоціацій, територіальних утворень, прошарків громадян тощо) [10].
Недюха М.	Лобізм – одна з найпоширеніших форм впливу добровільних об’єднань людей (груп інтересів) на органи влади в сучасних демократичних суспільствах; розгалужена система контор і агентств монополій або організованих груп при законодавчих і урядових органах, що чинять тиск (від переконання до підкупу) на представників останніх із метою ухвалення рішень (прийняття або блокування розгляду парламентом певних законів, отримання урядових замовлень, субсидій тощо) в інтересах організацій, які вони представляють [11, с. 24].
Нестерович В.	Лобіювання – сукупність правових норм, що регламентують процес легітимного впливу на чітко визначені законом органи влади, а також на їх посадових і службових осіб з боку зареєстрованих та акредитованих у встановленому порядку осіб з метою закріплення власних інтересів чи інтересів третіх осіб (замовників) у нормативно-правових актах, що приймаються [14, с. 40].
Проект Закону України «Про лобіювання»	Лобіювання – легітимний вплив зареєстрованих та акредитованих в установленому порядку осіб (лобістів та лобістських об’єднань) у власних інтересах або в інтересах замовників за винагороду (або без такої) на органи державної влади, посадових і службових осіб цих органів під час прийняття (участі у прийнятті) ними нормативно-правових актів [18].
Трумен Д.	Лобізм – природне право громадян представляти власні інтереси за допомогою лідерів груп впливу [22, с. 28].

Узагальнено авторами на підставі [2; 6; 7; 9–11; 14; 18; 22]

Слід зауважити, що в усіх наведених визначеннях присутні поняття «групи інтересів», «групи тиску», «групи громадськості» тощо. До груп інтересів належать всі соціальні спільноти, об’єднані спільним інтересом, що прагнуть реалізувати його шляхом впливу на політичний процес без прямого захоплення і здійснення державної влади (некомерційні організації, асоціації, спілки, корпорації, бюрократичні та партійні групи, що реалізують свої корпоративні інтереси). Групу інтересів, яка почала здійснювати активні дії відносно органів державної та місцевої влади з метою законодавчого або адміністративного забезпечення своїх інтересів, називають групою тиску. Група тиску може одночасно бути й лобіс-

том, якщо здійснює тиск сама, але може й не бути ним, якщо захищає свої інтереси за допомогою найнятих лобістів [20, с. 193].

Отже, на основі аналізу наведених вище визначень лобізму сутнісними рисами цієї діяльності можна вважати такі:

- наявність певної зацікавленої групи (група інтересів);
- наявність професійного найнятого працівники чи групи працівників, що відповідно до замовлення, представляють інтереси зацікавленої групи (група тиску);
- здійснення цієї діяльності з метою прийняття вигідних для замовника (зацікавленої групи) управлінських рішень.

Загалом, як зазначається у [21, с. 132–133], згідно з політологічним підходом, лобізм є діяльністю суб'єктів, які впливають на структури державної влади з метою прийняття ними необхідних рішень. Юридичний підхід передбачає, що лобізм є виключно професійною діяльністю фізичних осіб та/або організацій по просуванню інтересів клієнтів у структурах державної влади. Перший підхід є ширшим, охоплюючи різноманітні неінституційні види лобізму, та дає більше можливостей для розуміння сутності явища лобізму. Крім того, в Україні лобізм фактично існує як політичний інститут, проте не має спеціального законодавчого регулювання, тому не набув легалізації як правовий інститут. Тому видається доцільним прийняти за основу політологічний підхід до розуміння лобізму. Принциповим моментом є окреслення кола методів, що використовуються для лобізму. Як вказує О. Дягілев, крім легальних засобів, лобістами широко використовуються так звані «тіньові», що межують з порушенням регламентних норм та можуть використовуватись певними посадовими особами (спікер парламенту, голова уряду тощо) [5, с. 75]. П. Толстих поділяє методи лобізму за критерієм законності на правові, тіньові та кримінальні [19, с. 32]. У роботі Н. Ковалю цілком слушно відзначається, що саме через категорію легальності проходить межа між корупцією і лобізмом [8, с. 172]. Отже, цивілізований лобізм закінчується там, де застосовується нелегальний вплив на владу. Враховуючи це, в межах політологічного підходу можна запропонувати наступне визначення.

Цивілізований лобізм – це особлива форма взаємовідносин влади і суспільства, що передбачає системний і цілеспрямований вплив приватних осіб та організованих суспільних груп, у тому числі за допомогою спеціально найнятих фахівців або організацій, на органи державної влади й органи місцевого самоврядування з метою прийняття (неприйняття) рішень цими органами в інтересах зазначених осіб або груп з використанням законних методів.

Рушійми лобізму, безперечно, є його суб'єкти. Під час визначення категорії «суб'єкт лобізму» варто виокремити два невіддільних складники – виконавець (лобіст, лобістське об'єднання) та замовник (клієнт) лобістських послуг. Саме від розкриття їхніх сутнісних ознак необхідно змістовно наповнювати категорію «суб'єкт лобізму».

Під лобістом прийнято розуміти фізичну особу, яка зареєстрована у встановленому порядку, від власного імені або в інтересах та на замовлення

третіх осіб (замовників) здійснює легітимний вплив на чітко визначені законом органи публічної влади, а також на їхніх посадових і службових осіб з метою участі у формуванні та реалізації державної політики, з використанням правових методів і форм впливу.

У наукових джерелах пропонується досить багато класифікацій лобістів за різними критеріями. Зокрема, за статусною ознакою виокремлюють три види лобістів.

1. Зовнішні лобісти – фізичні особи, зареєстровані у встановленому порядку, які в інтересах та на замовлення третіх осіб (замовників) на підставі укладеного з ними договору, здійснюють легітимний лобістський вплив. Такі лобісти працюють на правах вільних агентів та представляють інтереси фізичних і юридичних осіб приватного права, з якими укладено договір на здійснення лобістської діяльності. Особливості взаємодії сторін – лобіста та замовника, – безпосередньо визначають положення укладеного між ними договору про надання консультативних (лобістських) послуг. У ньому вказують перелік таких послуг, вид і розмір оплати, порядок оплати витрат лобіста, а також інші умови, визначені за домовленістю сторін. Договір про надання консультативних (лобістських) послуг укладають у письмовій формі; до нього застосовують положення цивільного законодавства України з урахуванням особливостей, визначених майбутнім спеціальним законом про лобізм. В останньому також слід чітко вказати, що договір не повинен містити положень, що суперечать чинному законодавству України [13, с. 39].

2. Корпоративні (штатні) лобісти – фізичні особи, зареєстровані й акредитовані у встановленому порядку, які входять до штату підприємства, організації чи установи, де вони працюють, отримують фіксовану заробітну плату і здійснюють легітимний лобістський вплив лише в інтересах та на замовлення одного клієнта – свого роботодавця [13, с. 40].

3. Коаліційні (колективні) лобісти – фізичні особи, зареєстровані у встановленому порядку, які об'єднані у групу й спільно у власних інтересах чи в інтересах та на замовлення третіх осіб (замовників) здійснюють легітимний лобістський вплив. Головна мета створення лобістської коаліції, зазначають зарубіжні оглядачі, – це об'єднання і координація зусиль декількох суб'єктів у захисті та представництві спільних інтересів на правотворчому рівні. Передусім лобістське коаліційне будівництво стосується малого і середнього біз-

несу та неурядових громадських організацій, які з економічних причин не в змозі самостійно конкурувати з фінансово-промисловими групами [13, с. 42].

Під замовником (клієнтом) лобістських послуг у [1, с. 9] розуміється фізична та юридична особа, на замовлення якої лобіст здійснює легітимний вплив на чітко визначені законом органи публічної влади, а також на їхніх посадових та службових осіб з використанням правових методів і форм впливу переслідуючи мету представництва інтересів такої особи.

Не менш значущою величиною у системі лобістських координат є об'єкт лобізму. Ним вважається конкретний орган державної влади, орган місцевого самоврядування, посадова чи службова особа щодо яких суб'єкти лобістських відносин здійснюють лобістські дії з метою вплинути на діяльність зазначеного владного органу чи посадової особи таким чином, аби вони ухвалили рішення на користь лобістів або їхніх клієнтів. Під предметом лобістських відносин розуміють певні інтереси лобістів або їхніх клієнтів, з метою захисту яких і відбувається процес лобіювання [1, с. 11].

Залежно від об'єктів, на які здійснюється лобістський вплив, в умовах України можна виокремити законодавчий (щодо парламенту) та виконавчий (щодо органів виконавчої влади) лобізм, а також лобізм в органах місцевого самоврядування. Залежно від предмета лобістської зацікавленості (різні типові сфери інтересів) та суб'єктів лобізму фахівці пропонують умовно виділяти такі види лобізму: політичний – намагання політичних партій та фракцій у парламенті здійснити зміни конституційного законодавства, що регулює політичні процеси в країні; економічний – вплив різноманітних підприємницьких структур (від дрібних підприємців до великих фінансово промислових груп) на органи державної влади з метою відстоювання своїх економічних інтересів; громадський – вплив об'єднань громадян на органи державної влади для задоволення своїх суспільних, мовних, культурних, освітніх, екологічних, гендерних та інших інтересів; релігійний – вплив представників релігійних громад на органи державної влади та місцевого самоврядування для відстоювання власних інтересів; професійний – вплив об'єднань громадян, що представляють певну професійну групу задля вирішення питань, пов'язаних із вдосконаленням трудового та соціального законодавства, поліпшенням умов праці, підвищенням заробіт-

ної плати; відомчий – здійснення лобістського впливу окремими органами державної влади на інші владні структури з метою змусити останніх ухвалити управлінські рішення в корпоративних інтересах суб'єктів впливу; регіональний – вплив органів місцевого самоврядування та місцевих органів державної влади на центральні владні структури з метою змусити останніх ухвалити рішення на користь регіонів і місцевих громад; іноземний – вплив закордонних «груп тиску» (як державних, так і комерційних) або національних громад (діаспор) усередині країни на владні структури з метою прийняття певних рішень [4, с. 109–115].

Цілі лобізму – це ті бажані результати, заради яких здійснюється лобістський тиск, проводиться лобістська кампанія. Найбільш широко мету лобізму розуміє, наприклад, О. Любімов, визначаючи її як вплив на законодавчі акти, що приймаються, діяльність партій, результати виборів і рішення судових органів [8, с. 15]. Дещо в іншому ключі, але також широко О. Павроз трактує мету професійної лобістської діяльності як відстоювання інтересів певних груп, які представляють лобісти, у політико-адміністративному процесі [16, с. 88]. Більш конкретно з юридичних позицій, на думку О. Дягілева, такою метою слід вважати прийняття (або неприйняття) органом державної влади, місцевого самоврядування конкретного управлінського рішення, вчинення (або утримання від вчинення) яких-небудь дій відносно інтересів лобістів або їх клієнтів [5, с. 32]. Найбільш ретельний аналіз різних підходів до тлумачення відповідної категорії проведений В. Нестеровичем, який пропонує законодавчо визначити мету лобіювання як легітимний вплив на процес прийняття чітко визначеними органами влади нормативно-правових актів для закріплення у них інтересів зацікавлених осіб [14, с. 139]. Саме це визначення видається найбільш чітким та, водночас, достатньо повним з погляду розуміння категорії «мета лобізму». З цієї загальної мети можна виокремити більш конкретні цілі. На думку О. Одінцової, лобісти переважно переслідують соціально-економічні цілі, що пов'язані з вирішенням питань власності і прав розпорядження нею, наданням прав на ведення конкретної діяльності, державним замовленням, квотами, ліцензіями, тарифами на енергоресурси, економічними і податковими пільгами, фінансуванням соціальних програм тощо [15, с. 8].

Будь-яка діяльність, якого б роду вона не була, виконує ряд певних функцій. Варто більшою мірою розглянути ті функції, які мають суспільно-значущий і політико-правовий характер. Політико-правова сфера життя суспільства є призмою, де перетинаються всі інші сфери, його невід'ємні складові. Тому, саме тут концентрація лобізму буде найбільш високою і, відповідно, найбільш значущою. Значення і роль лобізму для суспільства розкривається в його наступних основних функціях [3, с. 47].

1. Посередництво між суспільством та державою. Лобісти представляють інтереси суспільства в органах державної влади. Досягаючи своїх, найчастіше економічних цілей, він також частково реалізує інтереси населення. Наприклад, якщо лобіст представляє інтереси великої промисловості та добивається отримання від держави замовлень, він забезпечує робітників зарплатою, а бюджет податками.

2. Заміщення представництва. Лобісти в деяких випадках представляють інтереси частини суспільства, заміщаючи офіційних представників народу.

3. Інформування. З одного боку, лобісти інформують представників владних органів про актуальні проблеми та питання, з іншого боку, через засоби масової інформації відбувається інформування широкого загалу про політичну ситуацію в країні.

4. Постановка актуальних питань. Лобісти, добиваючись своїх цілей, ставлять актуальні питання перед громадськістю й органами державної влади.

5. Впорядкування розмаїття суспільної думки. Багато партій мають схожі програми, які не збігаються в певних позиціях, лобісти ж впорядковують різкість думок, реалізуючи інтереси, а не відстоюючи позиції партій.

Цілі лобізму можуть досягатися різними засобами і методами. Їх вибір залежить від політико-правової ситуації, що складається в даній країні, потенційних можливостей суб'єктів і особливостей об'єктів лобістської діяльності. Методи лобізму – це сукупність прийомів та способів, що їх використовують у межах чинного законодавства і за допомогою яких лобісти та лобістські об'єднання здійснюють легітимний вплив від власного імені чи в інтересах і на замовлення одного або декількох клієнтів на органи влади, які визначено законом як об'єкти лобіювання, та на їх посадових і службових осіб. Методи лобізму найчастіше поділяють на прямі та непрямі [1, с. 19; 12, с. 36].

Прямий лобізм передбачає безпосередні («обличчям до обличчя») контакти представників груп інтересів з представниками інститутів державної влади в цілях досягнення потрібних лобісту рішень. Прямий лобізм включає такі методи як: підготовка лобістами проектів рішень органів влади у вигляді, що влаштовує групи впливу; виступи лобістів на слуханнях у комітетах (комісіях) парламенту, на засіданнях парламенту, уряду або органу місцевого самоврядування під час обговорення законопроектів або проектів урядових рішень; інформаційно-консультативна допомога представникам органів влади з питань, що цікавлять лобістів, з акцентом на аспектах, вигідних групам впливу; ініціювання лобістами комунікативних заходів із запрошенням представників влади для обговорення суспільних проблем тощо.

Непрямий лобізм передбачає вплив на процес прийняття політичних рішень через мобілізацію громадської думки на користь (або проти) тієї або іншої позиції. Непрямий лобізм передбачає такі методи як: проведення пропагандистських кампаній у ЗМІ з висвітленням проблем, що цікавлять лобістів, у необхідному для груп впливу напрямі; проведення масових соціологічних досліджень, експертних опитувань або наукових експертиз і розробок, результати яких публікуються з наголосом на наявність у суспільстві проблем, що потребують державного втручання; Grass roots lobbying («лобіювання на рівні коріння трави»), тобто організація пропагандистських акцій на підтримку або проти певних рішень у вигляді кампаній загальногромадського тиску на владу і т. д.

Висновки. Термінологічна інтерпретація лобізму є досить різноманітною, проте вона вкладається у два основних підходи – політологічний та юридичний. Перший підхід є ширшим, охоплюючи різноманітні неінституційні види лобізму, та дає більше можливостей для розуміння сутності явища лобізму. Крім того, в Україні лобізм фактично існує як політичний інститут, проте не має спеціального законодавчого регулювання, тому не набув легалізації як правовий інститут. Тому видається доцільним прийняти за основу політологічний підхід до розуміння лобізму. Враховуючи сутнісні риси цієї діяльності, а також те, що через категорію легальності проходить межа між корупцією і лобізмом, в межах політологічного підходу можна запропонувати наступне визначення.

Цивілізований лобізм – це особлива форма взаємовідносин влади і суспільства, що передбачає системний і цілеспрямований вплив приватних осіб та організованих суспільних груп, у тому числі за допомогою спеціально найнятих фахівців або організацій, на органи державної влади й органи місцевого самоврядування з метою прийняття (неприйняття) рішень цими органами в

інтересах зазначених осіб або груп з використанням законних методів. До основних характеристик цивілізованого лобізму як комплексної діяльності належать, зокрема, його суб'єкти, об'єкти, цілі, функції та методи. Потреби детального розкриття цих характеристик у контексті функціонування органів державної влади визначають *перспективи подальших досліджень* у цьому напрямі.

Список літератури:

1. Базілевич Д., Нестерович В., Федоренко В. Інститут лобіювання в Україні та за кордоном: походження, проблеми, перспективи розвитку: наук.-інформ. вид. Київ : ФОП Москаленко О.М., 2015. 111 с.
2. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю.С. Шемшученка. Київ : Юрид. думка, 2007. 992 с.
3. Виговський Д. Суть лобізму як категорії політичної науки. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2008. Вип. 20. С. 42–48.
4. Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук пр. Харків : Право, 2009. Вип. 17. 197 с.
5. Дягілев О. Конституційно-правовий інститут лобізму: вітчизняний та зарубіжний досвід: монографія. Харків : Майдан, 2011. 252 с.
6. Дягілев О. Правовий інститут лобіювання: конституційно-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Харків, 2010. 20 с.
7. Карпенко О. Про доцільність впровадження в Україні інституту цивілізованого лобізму державно-управлінських рішень. *Демократичне врядування*. 2011. Вип. 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2011_7_16 (дата звернення: 25.04.2019).
8. Коваль Н. Необхідність впровадження інституту цивілізованого лобізму в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 19. С. 170–175.
9. Любимов А.П. Лоббизм как конституционно-правовой институт. Москва : Ин-т гос-ва и права РАН, 1998. 271 с.
10. Мунтян М.А. Лоббизм и лоббистская деятельность. URL: <http://viperson.ru/articles/muntyan-m-a-lobbizm-i-lobbistskaya-deyatelnost> (дата звернення: 25.04.2019).
11. Недюха М., Федорін М. Лобізм як соціально-політичний феномен: сутність і засоби впливу. *Віче*. 2010. № 3. С. 22–25.
12. Нестерович В. Види впливу громадськості на прийняття нормативно-правових актів. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2014. Вип. 1. С. 34–41.
13. Нестерович В. Види лобістів та вимоги, які встановлені щодо них: перспективи для України у контексті зарубіжного досвіду. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2010. Вип. 3. С. 37–47.
14. Нестерович В. Конституційно-правові засади інституту лобіювання: зарубіжний досвід та перспективи для України : монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е.О.Дідоренка, 2010. 752 с.
15. Одінцова О.О. Правове регулювання лобізму в сучасній Україні (загальнотеоретичне дослідження) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2008. 21 с.
16. Павроз А.В. Группы интересов и лоббизм в политике: учеб. пособие. Санкт-Петербург : Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2006. 186 с.
17. Про Антикорупційну стратегію на 2018–2020 роки : проект закону України. URL: http://rada.gov.ua/documents/z_prd_k/150621.html (дата звернення: 25.04.2019).
18. Про лобіювання : проект закону України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60191 (дата звернення: 25.04.2019).
19. Толстых П.А. GR. Практикум по лоббизму в России. Москва: Альпина Бизнес Букс, 2007. 379 с.
20. Толстых П.А. Теория групп и теория лоббизма: соотношение научных концепций (часть I). *Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики*. 2013. № 2 (28). Ч. I. С. 188–197. URL: <http://www.gramota.net/materials/3/2013/2-1/48.html> (дата звернення: 25.04.2019).
21. GR и лоббизм: теория и технологии: учебник / под ред. В.А. Ачкасовой, И.Е. Минтусова, О.Г. Филатовой. Москва: Юрайт, 2015. 315 с.
22. Truman D.B. The Governmental Process: Political Interests and Public Opinion. Westport, Conn.: Greenwood Press, 1981. 544 p.

АНАЛИЗ СУЩНОСТИ ЦИВИЛИЗОВАННОГО ЛОББИЗМА КАК ФОРМЫ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ ВЛАСТИ И ОБЩЕСТВА

В статье предложено определение цивилизованного лоббизма как особой формы взаимоотношений власти и общества, которая предусматривает системное и целенаправленное влияние частных лиц и организованных общественных групп, в том числе с помощью специально нанятых специалистов или организаций, на органы государственной власти и органы местного самоуправления с целью принятия (непринятия) решений этими органами в интересах указанных лиц или групп с использованием законных методов. Показано, что к основным характеристикам цивилизованного лоббизма как комплексной деятельности относятся, в частности, его субъекты, объекты, цели, функции и методы.

Ключевые слова: лоббизм, цивилизованный лоббизм, взаимоотношения власти и общества, субъекты лоббизма, объекты лоббизма, цели лоббизма, функции лоббизма, методы лоббизма.

ANALYSIS OF SUBSTANCE OF THE CIVILIZED LOBBYING AS A FORM OF INTERRELATIONS BETWEEN AUTHORITY AND SOCIETY

The article suggests the definition of civilized lobbying as a special form of interrelations between authority and society. This form supposes a systematic and purposeful influence on the state and local authorities from private persons and organized society groups, including by means of specially employed professionals or organizations, aimed at making (non-making) decisions by these authorities in favor of mentioned persons and groups with using of legal methods. The main characteristics of civilized lobbying as a comprehensive activity are shown. These characteristics include, in particular, subjects, objects, goals, functions and methods of lobbying.

Key words: lobbying, civilized lobbying, interrelations between authority and society, subjects of lobbying, objects of lobbying, goals of lobbying, functions of lobbying, methods of lobbying.